

รูปแบบการจัดสวัสดิการสังคมของผู้สูงอายุ

กรณีศึกษา: ตำบลบางขันแตก อำเภอเมืองสมุทรสงคราม จังหวัดสมุทรสงคราม¹

นางสาวศุภิสรา จงสงวน²

รศ.ดร. วิทยา จิตนุพงศ์³

บทคัดย่อ

การศึกษาเรื่องรูปแบบการจัดสวัสดิการสังคมของผู้สูงอายุ กรณีศึกษา: ตำบลบางขันแตก อำเภอเมืองสมุทรสงคราม จังหวัดสมุทรสงคราม มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษารูปแบบการจัดสวัสดิการสังคมของผู้สูงอายุ เพื่อศึกษาปัญหาและอุปสรรคของการจัดสวัสดิการสังคมของผู้สูงอายุ และเพื่อเสนอแนะแนวทางในการพัฒนารูปแบบการจัดสวัสดิการสังคมของผู้สูงอายุ ในพื้นที่ตำบลบางขันแตก อำเภอเมืองสมุทรสงคราม จังหวัดสมุทรสงคราม ใช้วิธีการศึกษาวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยการศึกษาจากเอกสารและการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก (In - depth interview) กับผู้สูงอายุ ผู้บริหาร ผู้นำชุมชน และผู้มีส่วนในการจัดสวัสดิการสังคม และใช้วิธีการสังเกตโดยตรง (Direct -Observation) โดยผู้วิจัยเป็นผู้สังเกตและใช้การศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้องประกอบ

ผลการศึกษาพบว่า รูปแบบการจัดสวัสดิการสังคมของผู้สูงอายุ ในพื้นที่ตำบลบางขันแตก อำเภอเมือง จังหวัดสมุทรสงคราม รูปแบบการจัดสวัสดิการสังคมของผู้สูงอายุในเขตพื้นที่บางขันแตก อำเภอเมือง จังหวัดสมุทรสงคราม ผู้บริหาร ผู้นำชุมชน ผู้มีส่วนในการจัดสวัสดิการ ให้ความสำคัญกับการจัดสวัสดิการสังคมของผู้สูงอายุตามมาตรฐานองค์การปกครองส่วนท้องถิ่นทั้ง 6 ด้าน คือด้านสุขภาพและการรักษาพยาบาล มีการจัดบริการตรวจสุขภาพที่บ้าน บริการให้ความรู้แนะนำการดูแลสุขภาพที่ถูกวิธีให้กับผู้สูงอายุและผู้ดูแลผู้สูงอายุ ประสานส่งต่อผู้สูงอายุเพื่อเข้ารับการรักษาที่โรงพยาบาล

¹บทความเรียงจากการศึกษาอิสระเรื่อง “รูปแบบการจัดสวัสดิการสังคมของผู้สูงอายุ กรณีศึกษา: ตำบลบางขันแตก อำเภอเมืองสมุทรสงคราม จังหวัดสมุทรสงคราม” ซึ่งได้ผ่านการสอบเรียบร้อยแล้ว โดยมีอาจารย์ที่ปรึกษา คือ รศ.ดร.วิทยา จิตนุพงศ์

²นักศึกษาหลักสูตรมหาบัณฑิต (กลุ่มวิชาสหวิทยาการเพื่อการพัฒนาท้องถิ่น) คณะรัฐศาสตร์มหาวิทยาลัยรามคำแหง

³อาจารย์ที่ปรึกษาการค้นคว้าอิสระ

ตามสิทธิการรักษา ด้านอาชีพ/รายได้ การจัดสวัสดิการสังคมมุ่งเน้นการลดภาระค่าใช้จ่ายการลดค่าซื้อยาลดค่ารักษา รวมไปถึงการได้รับเบี้ยยังชีพ จัดสวัสดิการด้านรายได้ การช่วยเหลือค่าครองชีพประจำวัน การช่วยเหลือด้านค่าโดยสารยานพาหนะตามความเหมาะสม ประสานให้ทุนประกอบอาชีพที่เหมาะสม **ด้านที่พักอาศัย** ประสานหน่วยงานที่เกี่ยวข้องซ่อมแซมที่อยู่อาศัย ที่ประสบปัญหาทางสังคมและผู้สูงอายุที่มีรายได้น้อย การจัดผู้ดูแลให้แก่ผู้สูงอายุที่อยู่คนเดียวหรือไร้ที่พึ่ง การจัดที่พักอาศัยและเครื่องนุ่งห่มให้ตามความจำเป็นอย่างทั่วถึง การประสานให้ความช่วยเหลือเงินในด้านการปรับสภาพที่อยู่อาศัยสำหรับผู้สูงอายุ **ด้านนันทนาการ** มีการจัดตั้งชมรมผู้สูงอายุเพื่อเป็นศูนย์กลางข่าวสารแหล่งพบปะสังสรรค์ของผู้สูงอายุรวมทั้งเพื่อเป็นการแลกเปลี่ยนประสบการณ์ เป็นศูนย์กลางในการจัดกิจกรรมในวันสำคัญทางศาสนา จัดทัศนศึกษาด้านศาสนา ด้านศิลปวัฒนธรรมและธรรมชาติ **ด้านความมั่นคงทางสังคมครอบครัวผู้ดูแลและการคุ้มครอง** มีการเปิดโอกาส ในการศึกษาเรียนรู้และพัฒนาศักยภาพของตนเองอย่างต่อเนื่อง เข้าถึงข้อมูลข่าวสารและ บริการทางสังคม การสงเคราะห์การจัดการศพตามประเพณี บริการด้านสุขภาพอนามัย กายภาพบำบัด สังคมสงเคราะห์ บริการหน่วยเคลื่อนที่ที่เป็นบริการที่จัดให้แก่ผู้สูงอายุในชุมชนโดยการออกหน่วยเคลื่อนที่เยี่ยมเยียนให้คำแนะนำปรึกษาแก้ไขปัญหาบริการด้านสุขภาพอนามัยและบริการด้านข้อมูลข่าวสาร และมีการจัดให้มีกฎหมายและแนวปฏิบัติ ในการคุ้มครองและพิทักษ์สิทธิของผู้สูงอายุ **ด้านการสร้างบริการ และเครือข่ายการเกื้อหนุน** การจัดให้มีบริการเยี่ยมบ้าน ระบบดูแลผู้สูงอายุในชุมชน บริการชุมชนเคลื่อนที่ไปในพื้นที่ต่าง ๆ ระบบเฝ้าระวังเกื้อกูลและดูแลผู้สูงอายุโดยมีกลไกอาสาสมัครเป็นกลไกหลัก

ปัญหาอุปสรรคของการจัดสวัสดิการสังคมสำหรับผู้สูงอายุ ในเขตพื้นที่ตำบลบางขันแตก อำเภอเมือง จังหวัดสมุทรสงคราม ปัญหาหลักสำคัญ คือขาดบุคลากรและความร่วมมือของเพื่อนบ้าน ที่จะดูแลผู้สูงอายุในชุมชน การดูแลของอาสาสมัคร ไม่ครอบคลุมทุกพื้นที่ และยังไม่มีการกำหนดรูปแบบในการดูแลที่สอดคล้องสถานการณ์ผู้สูงอายุที่เปลี่ยนแปลงไป โครงการฝึกอาชีพยังไม่มีอย่างต่อเนื่องเท่าที่ควร เนื่องจากการได้รับงบประมาณอย่างจำกัด ในการจัดสวัสดิการสังคมให้กับผู้สูงอายุนั้นบุคลากร ไม่เพียงพอ สถานีอนามัยทั้ง 2 แห่ง มีหน้าที่ ในการประสานงานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

กับการนำนักวิชาการมาให้ความรู้และจัดกิจกรรม สภาพความเป็นอยู่และสถานการณ์ทางสังคมส่งผลให้ผู้สูงอายุเกิดภาวะซึมเศร้า ซึ่งในชุมชน ขาดบุคลากรสาธารณสุขในการดูแลเฉพาะทาง ด้านความมั่นคงทางสังคม ครอบครัว ผู้ดูแล และการคุ้มครอง พบว่า การเปิดโอกาสในการศึกษาเรียนรู้และพัฒนาศักยภาพของผู้สูงอายุ หน่วยงานที่เยี่ยมบ้านไม่ต่อเนื่อง ไม่มีหน่วยงานที่เป็นเครือข่ายในพื้นที่ ที่จะทำหน้าที่เป็นศูนย์บริการเบ็ดเสร็จเกี่ยวกับผู้สูงอายุ ยังเป็นการประสานทรัพยากรจากหลายหน่วย ซึ่งในบางครั้งมีปัญหาอุปสรรคในประเด็นการให้ความร่วมมือของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการจัดสวัสดิการของผู้สูงอายุ

แนวทางการพัฒนาการจัดสวัสดิการสังคมของผู้สูงอายุ กรณีศึกษา : ตำบลบางขันแตก อำเภอเมือง จังหวัดสมุทรสงคราม ควรมีการจัดตั้งศูนย์บริการสาธารณสุขสำหรับผู้สูงอายุ บริการตรวจสุขภาพที่บ้านอย่างต่อเนื่อง การจัดสวัสดิการแก่ผู้สูงอายุ ยากจนหรือไม่มีบ้าน การส่งเสริมการจัดตั้งกองทุน สวัสดิการผู้สูงอายุ การให้มีที่พักอาศัยแก่ผู้สูงอายุที่มีปัญหาสุขภาพ การจัดให้มีที่พักแก่ผู้รับการรักษาในสถานพยาบาล สร้างกิจกรรมการนันทนาการ การจัดทัศนศึกษาแก่ผู้สูงอายุ การให้มีพื้นที่เอนกประสงค์สำหรับผู้สูงอายุ และในการประชาสัมพันธ์ข่าวสารต่างๆ ควรให้ชัดเจนและแจ้งให้ชมรมผู้สูงอายุประชาสัมพันธ์แบบเป็นแผ่นพับหรือหนังสือเพื่อให้ทั่วถึง และครอบคลุมสำหรับผู้ได้รับการจัดสวัสดิการผู้สูงอายุ เพิ่มงบประมาณสร้างศูนย์ดูแลผู้สูงอายุในชุมชน สถานที่พักพิง จ้างบุคลากรวิชาชีพเฉพาะในการดูแลผู้สูงอายุ ออกแบบรูปแบบการเตรียมตัวเข้าสู่วัยสูงอายุอย่างมีคุณภาพ ปรับกิจกรรมในชมรมผู้สูงอายุ ปรับกลุ่มเป้าหมาย (วัยที่จะเข้าสู่วัยสูงอายุ) ให้สอดคล้องกับสถานการณ์ปัญหาผู้สูงอายุปัจจุบัน เพิ่มรูปแบบการขับเคลื่อนการดูแลผู้สูงอายุในชุมชน โดยเด็กและเยาวชนเป็นแกนนำหลักในการร่วมจัดสวัสดิการ

คำสำคัญ : รูปแบบ; ผู้สูงอายุ; สวัสดิการสังคม; การจัดสวัสดิการสังคมของผู้สูงอายุ

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ในสังคมยุคปัจจุบัน ที่ขนาดครอบครัวเล็กลงเนื่องจาก การลดอัตราการเกิดลง การพัฒนาเศรษฐกิจจากสังคมเกษตร มาสู่สังคมอุตสาหกรรมหรือกึ่งอุตสาหกรรม ทำให้เกิดการเคลื่อนย้ายประชากรวัยเยาว์และวัยแรงงานเข้าสู่สังคมเมืองมากขึ้น นอกจากนี้ การที่สตรีหรือแม่บ้านที่เคยทำหน้าที่ดูแลบ้าน ดูแลเด็กและผู้สูงอายุ มีบทบาทในการทำงานนอกบ้านมากขึ้นทำให้ผู้สูงอายุขาดผู้ที่ทำหน้าที่ดูแล พร้อมๆ กับที่ผู้สูงอายุถูกลดบทบาททางเศรษฐกิจของคนในครอบครัวลงเนื่องจากแบบแผนการผลิตของครอบครัวเปลี่ยนไป สถานการณ์ต่างๆ ที่เกิดขึ้นนี้ทำให้ผู้สูงอายุจำนวนมากมองภาพของตนเองว่าเป็นผู้ที่เป็นภาระแก่ครอบครัวและส่งผลกระทบต่อปัญหาสุขภาพจิตของผู้สูงอายุเอง ขณะเดียวกัน การแข่งขันในทางเศรษฐกิจไม่ว่าในระดับชุมชน หรือระดับประเทศ ก็ทำให้สังคมของผู้อ่อนวัยกว่า มองผู้สูงอายุเป็นภาระในทางเศรษฐกิจด้วยเช่นกัน ซึ่งเท่ากับเป็นการตอกย้ำความรู้สึกของผู้สูงอายุมากขึ้น

การจัดสวัสดิการสังคมที่มีคุณภาพและสอดคล้องกับความต้องการและวิถีชีวิตของผู้สูงอายุที่เปลี่ยนแปลงไปในสถานการณ์ปัจจุบันจึงมีความสำคัญ ในการที่จะป้องกันและแก้ไขปัญหาสังคม เสริมสร้างคุณภาพชีวิตที่ดีให้กับผู้สูงอายุ เป็นการสร้างโอกาสลดความเหลื่อมล้ำให้กับผู้สูงอายุซึ่งเป็นกลุ่มผู้เปราะบางทางสังคม ซึ่งการจัดสวัสดิการเป็นเครื่องมือสร้างคุณภาพชีวิตและความมั่นคงของมนุษย์ กล่าวคือ การจัดสวัสดิการสังคม คือระบบบริการทางสังคม เพื่อป้องกันแก้ไขปัญหาสังคม และพัฒนาสังคม รวมทั้งการส่งเสริมความมั่นคงทางสังคม เพื่อให้ประชาชนสามารถดำรงชีวิตในสังคมได้ในระดับมาตรฐาน โดยบริการดังกล่าวจะต้องตอบสนองความต้องการของประชาชนให้ได้รับการพัฒนาคุณภาพชีวิตอย่างทั่วถึงและเป็นธรรม ทั้งด้านการศึกษาที่ดี การมีสุขภาพอนามัย การมีที่อยู่อาศัย การมีงานทำ การมีรายได้ การมีสวัสดิการแรงงาน และมีความมั่นคงทางสังคม การมีนันทนาการ และการบริการทางสังคมโดยทั่วไป โดยระบบการจัดบริการสังคมต้องคำนึงถึงศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ และสิทธิที่ประชาชนต้องได้รับ และเข้ามามี

ส่วนร่วมในระบบการจัดสวัสดิการสังคมในทุกระดับ (คณะกรรมการส่งเสริมการจัดสวัสดิการสังคมแห่งชาติ อ้างถึงใน ระเบียบพรณ คำหอม, 2545)

เมื่อพิจารณาข้อมูลผู้สูงอายุในจังหวัดสมุทรสงครามพบว่า สัดส่วนผู้สูงอายุ 60 ปีขึ้นไป มีแนวโน้มสูงขึ้น ซึ่งในปี 60 มีสัดส่วนร้อยละ 21.1 เป็นชายร้อยละ 8.7 และเพศหญิงร้อยละ 12.4 โดยอำเภอเมืองมีจำนวนผู้สูงอายุสูงที่สุด รองลงมาคือ อำเภออัมพวา และอำเภอบางคนที ตามลำดับ นอกจากนี้ผู้สูงอายุในจังหวัดสมุทรสงครามยังมีแนวโน้มที่ต้องทำงานหารายได้เลี้ยงดูตนเอง/ และครอบครัวสูงขึ้น ในด้านสถานภาพเป็นผู้สูงอายุในปี 2560 ยังมีความต้องการช่วยเหลือบางส่วน มีกลุ่มที่เป็นผู้ป่วยเรื้อรังๆ และอีกจำนวนหนึ่งเป็นผู้พิการที่ขาดแคลนกายอุปกรณ์ ดังนั้น หน่วยงานในที่เกี่ยวข้องในการจัดสวัสดิการสังคมสำหรับผู้สูงอายุ จำเป็นจะต้องเตรียมความพร้อมเพื่อรองรับสังคมผู้สูงอายุที่มีแนวโน้มเพิ่มสูงขึ้นทุกปีเพื่อให้ผู้สูงอายุมีคุณภาพชีวิตที่ดีในอนาคตและก้าวสู่สังคมผู้สูงอายุอย่างมีความสุข

ผู้วิจัยในฐานะเป็นผู้ปฏิบัติงานตำแหน่งนักสังคมสงเคราะห์ศูนย์คุ้มครองคนไร้ที่พึ่งจังหวัดสมุทรสงคราม จึงมีความสนใจในประเด็นรูปแบบการจัดสวัสดิการสังคมของผู้สูงอายุในชุมชน เนื่องจากแนวโน้มผู้สูงอายุที่จะอาศัยอยู่คนเดียวและไม่มีผู้ดูแลเพิ่มสูงขึ้น และมีความเสี่ยงที่จะกลายเป็นผู้สูงอายุที่อยู่ในสภาวะไร้ที่พึ่ง ซึ่งเป็นปัญหาที่มีความสลับซับซ้อนอยากต่อการแก้ปัญหา หรือจะนำไปสู่การผลักผู้สูงอายุที่ประสบปัญหาออกจากชุมชน เพื่อเข้าสู่สถานรองรับต่างๆ (สถานสงเคราะห์) ทั้งนี้ พื้นที่ตำบลบางขันแตก อำเภอเมือง จังหวัดสมุทรสงคราม เป็นพื้นที่หนึ่งในการดำเนินกิจกรรมตำบลสร้างเสริมสวัสดิการสังคม ร่วมกับศูนย์คุ้มครองคนไร้ที่พึ่งๆ โดยเป็นการบูรณาการดำเนินงานเพื่อให้ความคุ้มครองกลุ่มเป้าหมายและแก้ไขปัญหาทางสังคม ร่วมกับภาครัฐ และชุมชนท้องถิ่น อย่างเป็นรูปธรรม ภายใต้โครงการ "ตำบลต้นแบบ ห่วงใยไม่ทอดทิ้งกัน" ดังนั้นกรมพัฒนาสังคมและสวัสดิการ ขยายผลการดำเนินงานในรูปแบบการบูรณาการดังกล่าว ให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น โดยจัดทำโครงการ "ตำบลสร้างเสริมสวัสดิการสังคม" เพื่อให้ทุกภาคส่วนมีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหาทางสังคมร่วมกัน มุ่งสู่การเป็นสังคมสวัสดิการ หรือสวัสดิการสังคมถ้วนหน้าตามยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี (พ.ศ 2561-2580) ในยุทธศาสตร์ที่ 4

การสร้างโอกาสและความเสมอภาคทางสังคม สร้างหลักประกันการเข้าถึงบริการ/สวัสดิการที่มีคุณภาพอย่างเป็นธรรมและทั่วถึง พื้นที่ตำบลบางขันแตก อำเภอเมือง จังหวัดสมุทรสงคราม ซึ่งเป็นพื้นที่ดำเนินกิจกรรมดังกล่าว จึงเป็นพื้นที่ที่น่าสนใจที่จะศึกษาในประเด็นรูปแบบการจัดสวัสดิการสังคมของผู้สูงอายุในชุมชน ไม่ว่าจะ เป็นรูปแบบการทำงานของเครือข่ายในพื้นที่ และรูปแบบการจัดสวัสดิการสังคมโดยองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เพื่อนำไปสู่การเรียนรู้กระบวนการทำงานเกี่ยวกับการจัดสวัสดิการผู้สูงอายุในแต่ละด้าน ตลอดจนเรียนรู้ข้อจำกัดในการดำเนินงานเพื่อนำไปสู่การเสนอแนะแนวทางการแก้ไขต่อไป

วัตถุประสงค์ของการศึกษา

1. เพื่อศึกษารูปแบบการจัดสวัสดิการสังคมของผู้สูงอายุ ในพื้นที่ตำบลบางขันแตก อำเภอ เมืองสมุทรสงคราม จังหวัดสมุทรสงคราม
2. เพื่อศึกษาปัญหาและอุปสรรคของการจัดสวัสดิการสังคมของผู้สูงอายุ ในพื้นที่ตำบลบาง ขันแตก อำเภอเมืองสมุทรสงคราม จังหวัดสมุทรสงคราม
3. เพื่อเสนอแนะแนวทางในการพัฒนารูปแบบการจัดสวัสดิการสังคมของผู้สูงอายุ ในพื้นที่ตำบลบางขันแตก อำเภอเมืองสมุทรสงคราม จังหวัดสมุทรสงคราม

ขอบเขตของการวิจัย

ศึกษารูปแบบการจัดสวัสดิการสังคมของผู้สูงอายุ 6 ด้านประกอบด้วย ด้านสุขภาพ และการรักษาพยาบาล ด้านรายได้และการมีงานทำ ด้านที่พักอาศัย ด้านนันทนาการ ด้านความมั่นคงทางสังคม ครอบครัว ผู้ดูแล และการคุ้มครอง และ ด้านการสร้างบริการทางสังคมและเครือข่ายการเกื้อหนุน โดยศึกษาในพื้นที่ ตำบลบางขันแตก อำเภอ เมืองสมุทรสงคราม จังหวัดสมุทรสงคราม ขอบเขตด้านประชากร แบ่งเป็น 2 กลุ่ม กลุ่มที่ 1 ผู้สูงอายุที่ได้รับสวัสดิการสังคม จำนวน 6 คน โดยเลือกจากตัวแทนผู้เข้าร่วมชมรมผู้สูงอายุของอนามัยเฉลิมพระเกียรติบางขันแตก กลุ่มที่ 2 ผู้บริหารขององค์การบริหารส่วนตำบลบางขันแตก ผู้นำชุมชน และผู้ที่มีส่วนในการจัดสวัสดิการสังคมของผู้สูงอายุในตำบลบางขันแตก อำเภอเมือง จังหวัดสมุทรสงคราม จำนวน 13 คน ศึกษาเนื้อหาตาม

แผนพัฒนาท้องถิ่นสี่ปี 2561 ถึง 2564 ระยะเวลาในการเก็บรวบรวมข้อมูล เดือน ตุลาคม ถึง พฤศจิกายน 2563

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

สุตา ศิลากุล (2548) ศึกษาเรื่อง “ การจัดสวัสดิการสำหรับผู้สูงอายุของเทศบาลในจังหวัดนนทบุรีกล่าวว่าเทศบาลมีการจัดสวัสดิการผู้สูงอายุในด้านนันทนาการและเบี้ยยังชีพมากที่สุดโดยความพร้อมในการจัดสวัสดิการเป็นไปในลักษณะที่มีความพร้อมด้านงบประมาณและแผนพัฒนานโยบายในระดับปานกลางส่วนความพร้อมในด้านบุคลากรมีระดับน้อยที่สุดทั้งนี้ความพร้อมของเทศบาลในการจัดสวัสดิการผู้สูงอายุโดยเฉพาะด้านงบประมาณและการมีแผนด้านผู้สูงอายุควรมีนักสังคมสงเคราะห์ซึ่งเป็นผู้เชี่ยวชาญรับผิดชอบงานสวัสดิการ

รัตยา พันธรักษ์ (2549) ศึกษาเรื่อง “ ความพร้อมในการจัดสวัสดิการผู้สูงอายุของชุมชนศึกษาเฉพาะกรณีชุมชนบ้านนาหว้าอำเภอจะนะจังหวัดสงขลา” กล่าวว่าส่วนใหญ่เป็นสมาชิกกลุ่มชุมชนที่เกี่ยวข้องกับการจัดสวัสดิการผู้สูงอายุและมีทัศนคติเห็นด้วยในระดับมากในการดำเนินการจัดสวัสดิการผู้สูงอายุโดยเฉพาะการบริการจัดการส่งเสริมการเตรียมความพร้อมในการจัดสวัสดิการผู้สูงอายุของชุมชน

บุญยวีร์ สุมาตกมลพันธ์ และคณะ (2555) ศึกษาเรื่อง “ การจัดบริการสวัสดิการสังคมสำหรับผู้สูงอายุในระดับตำบลอย่างมีส่วนร่วม” กล่าวว่า เมื่อบุคคลเข้าสู่วัยสูงอายุจะปรับบทบาทและสภาพต่าง ๆ หลายอย่างที่ไม่ใช่บทบาทเดิมของตนมาก่อนเช่นการละทิ้งบทบาททางสังคมและความสัมพันธ์ซึ่งกันไปแบบวัยผู้ใหญ่ยอมรับบทบาทของสังคมและความสัมพันธ์ในแบบผู้สูงอายุและเว้นจากความผูกพันกับคู่สมรสเนื่องจากการตายไปของฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งเป็นต้น

ปิยวัฒน์ เกตุวงษา และคณะ (2561) ศึกษาเรื่อง กลไกของชุมชน และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ในการดูแลครัวเรือนเปราะบาง กรณีศึกษา : ครัวเรือนข้ามรุ่น และครัวเรือนที่มีผู้สูงอายุคนเดียว พบว่า ปัจจุบันกลไกหลักที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นได้ดำเนินการเพื่อช่วยลดความเปราะบางสำหรับผู้สูงอายุที่อยู่คนเดียวและยังมีสุขภาพแข็งแรงสามารถเข้าสังคมได้คือ กลไกการรวมกลุ่มต่างๆ โดยผ่านทางศูนย์พัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ

โรงเรียนผู้สูงอายุและกิจกรรมอื่นๆ เพื่อส่งเสริมอาชีพรายได้และทำให้ผู้สูงอายุรู้สึกมีคุณค่าในตัวเองเกิดความภาคภูมิใจ ส่วนผู้สูงอายุ ที่เรามีสุขภาพกายไม่แข็งแรงหรือมีอาการเจ็บป่วย ไม่สามารถออกมาทำกิจกรรมได้ และไม่มีคนดูแล ในส่วนนี้ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เล็งเห็นว่าต้องมีการดูแลเป็นพิเศษ ฝากผู้สูงอายุที่รัฐยังแข็งแรง โดยองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น มีกลไกในการประสานงาน กับหน่วยงานสาธารณสุขในพื้นที่ เพื่อดูแลและตรวจสุขภาพ และในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่มีความพร้อมด้านบุคลากรและมีการประสานงานกับหน่วยงานสาธารณสุข จะเข้าร่วม ระบบการดูแลระยะยาว โดยสาธารณสุข สำหรับผู้สูงอายุที่มีภาวะพึ่งพิง long term Care เพื่อช่วยในการดูแลผู้สูงอายุที่มีภาวะพึ่งพิง หรือติดเตียง ในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ที่มีความพร้อมด้านเทคโนโลยีและคิดค้นนวัตกรรมในการช่วยเหลือฉุกเฉินเพื่อป้องกันการเจ็บป่วย โดยการเสียชีวิตคนเดียว รวมทั้งการประสานงาน ให้มีการจัดสภาพแวดล้อม ที่เหมาะสม ต่อการอยู่อาศัยของผู้สูงอายุ เพื่อป้องกัน การพลัดตกหกล้ม และการติดเชื้อ ขณะที่กลไกหลัก ในการดูแลครัวเรือนข้ามรุ่น คือศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก โดยศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก มีบทบาทหน้าที่ ในการอบรมเลี้ยงดู และส่งเสริมพัฒนาการ ตลอดจนการ เรียนรู้ที่เหมาะสม

ศุภธิดา ชนวนวัน และคณะ (2560) ศึกษาเรื่อง การดูแลผู้สูงอายุในครัวเรือนซึ่งมีรูปแบบการอยู่อาศัยที่หลากหลายในสังคมไทย เพื่อประเมินความเข้มแข็งและความต้องการสนับสนุนครัวเรือน พบว่า ในภาพรวมของประเทศผู้สูงอายุในปี 2557 อาศัยอยู่ในครัวเรือนประเภท บาง ร้อยละ 38 ของประชากรสูงอายุทั้งหมด การศึกษาในเรื่องการดูแลผู้สูงอายุในครัวเรือนประเภท บาง ทำให้ได้ข้อค้นพบว่า ผู้สูงอายุในครัวเรือนต่อบางทุกรูปแบบ จะมีวิธีการจัดการในการดูแลตนเองทั้งด้านร่างกายจิตใจเศรษฐกิจและสังคม ที่แตกต่างกัน แม้ว่าผู้สูงอายุในครัวเรือนประเภท บาง อาจถูกมองว่าเป็นกลุ่มเสี่ยง ในการขาดการดูแลในด้านต่างๆ ผลการศึกษาพบว่า รูปแบบการอยู่อาศัยของผู้สูงอายุ ไม่ได้เป็นตัวกำหนด ที่ทำให้ผู้สูงอายุมีความเปราะบาง ปัจจัยภายนอกต่างๆ ที่เข้ามามีส่วนสำคัญ ทำให้ครัวเรือนผู้สูงอายุเกิดความเปราะบาง ได้แก่ การมีภาวะเจ็บป่วย ความยากจน ความพิการ สิ่งแวดล้อม การคมนาคมขนส่ง โดยเฉพาะอย่างยิ่งความสัมพันธ์ในครัวเรือน ที่ส่งผลโดยตรงต่อการดูแล

ผู้สูงอายุในครัวเรือน ผู้สูงอายุในครัวเรือนเปราะบางที่ไม่มีลูกหลานอาศัยอยู่ในบริเวณใกล้ๆ เป็นกลุ่มที่ควรได้รับการดูแลเป็นพิเศษ เพราะไม่มีผู้ดูแลในครอบครัว “การมีระบบเพื่อนบ้าน” เป็น “จิ๊กซอว์” ที่สำคัญที่จะช่วยเติมเต็มการดูแลในด้านต่างๆ ของผู้สูงอายุ และการที่ชุมชนมีผู้นำที่ดี ที่เห็นความสำคัญของการดูแลผู้สูงอายุในชุมชน จะทำให้ผู้สูงอายุมีสุขภาพทางกาย และทางใจที่ดี

ณัฐพงษ์ คันธรส และ อัมฤตา สารธิวงค์ (2561) ศึกษาเรื่อง การพัฒนาหลักสูตร โรงเรียนผู้สูงอายุนำร่องเพื่อส่งเสริมสุขภาพอย่างมีส่วนร่วมของผู้สูงอายุในเขตเทศบาลตำบล เสริมงาม อำเภอเสริมงาม จังหวัดลำปางผลการวิจัยพบว่า บริบทด้านสถานภาพของผู้สูงอายุ ผู้สูงอายุในเขตเทศบาลตำบลเสริมงาม มีอยู่มากถึงร้อยละ 26.33 ทำให้พื้นที่เขตเทศบาลตำบล เสริมงามเข้าสู่การเป็นเมืองผู้สูงอายุอย่างเต็มตัว มีอาชีพมีกลุ่มอาชีพ กลุ่มเกษตร กลุ่มรับจ้าง การดำเนินกิจกรรมผู้สูงอายุ พบว่า ผู้สูงอายุมีส่วนร่วมในการทำกิจกรรมอย่างต่อเนื่อง และ ชุมชนผู้สูงอายุในพื้นที่ที่มีการขับเคลื่อนงานอย่างต่อเนื่อง และมีความต้องการหลักสูตร ผู้สูงอายุนำร่องในเขตเทศบาลตำบลเสริมงาม อำเภอเสริมงาม จังหวัดลำปางภายใต้หลักสูตร ผู้สูงอายุวิถีคนเสริม หรือ โมเดลโรงเรียนผู้สูงอายุเทศบาลตำบลเสริมงาม ประกอบไปด้วย 3 ด้าน ที่เป็นหลักสูตรโรงเรียนผู้สูงอายุวิถีคนเสริม ได้แก่

1) ด้านความรู้ การส่งเสริมความรู้ของคนในท้องถิ่นคนเมืองเสริม โดยการสร้างการมีส่วนร่วมของผู้สูงอายุให้เกิดความสุขและกิจกรรมที่ใช้ความรู้จากปราชญ์ในชุมชนเน้นการให้ความรู้ที่มีอยู่ในชุมชน รวมทั้งความรู้เกี่ยวกับดูแลสุขภาพ

2) ด้านวัฒนธรรมและวิถีชีวิตตำราพื้นบ้าน การทำใบศรี การทำตลาดพื้นบ้าน ในด้านนี้พบว่า การถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่นและการสืบสานวัฒนธรรมของชุมชนในท้องถิ่น และ ภูมิปัญญาท้องถิ่น

3) ด้านนันทนาการและสุขภาพการส่งเสริมนันทนาการในชุมชน และการส่งเสริมสุขภาพชุมชน และกิจกรรมเสริมสร้างการดูแลสุขภาพของผู้สูงอายุ

ธีรณรงค์ สกุลศรี และคณะ (2560) ศึกษาเรื่อง ระบบสนับสนุนการดูแลผู้สูงอายุแบบ บูรณาการ: การมีส่วนร่วมของภาคเอกชนและกิจการเพื่อสังคม พบว่า ผลการศึกษาจาก

การวิเคราะห์เอกสาร พบว่า ในต่างประเทศได้จัดระบบสนับสนุนการดูแลผู้สูงอายุ ที่ครบทุกด้านของการดำเนินชีวิต โดยการให้ชุมชนและครอบครัวมีส่วนร่วมในการดูแล โดยระบบการสนับสนุนดังกล่าว เป็นความร่วมมือกันกับทุกภาคส่วน ท่ามกลางสถานการณ์ที่ผู้สูงอายุมีจำนวนมากขึ้น มีการสนับสนุนให้ ผู้สูงอายุได้ใช้ชีวิตอย่างมีคุณภาพทั้งที่บ้านและในชุมชน (aging at home และ aging in place) ศึกษาความต้องการของผู้สูงอายุและครอบครัวในชุมชนชนบทในจังหวัดเชียงใหม่ พบว่า ผู้สูงอายุได้รับการดูแลจากลูกหลานหรือพี่น้องเป็นหลัก ในเรื่องการจัดหาอาหาร ซักผ้า ทำความสะอาดบ้าน และใช้เบี้ยยังชีพผู้สูงอายุและเบี้ยผู้พิการ (กรณีร่างกายบางส่วนใช้การไม่ได้) ชื่อของกินของใช้ แต่ไม่เพียงพอ สำหรับการรักษาพยาบาลและการดูแลสุขภาพกายใจ และสังคม ทางองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ร่วมกับหน่วยงานด้านสาธารณสุขในพื้นที่จัดให้มีการดูแลรักษาให้ที่บ้าน จัดตั้งศูนย์ฟื้นฟูร่างกาย เพื่อให้ ผู้สูงอายุได้ทำกายภาพบำบัดและออกกำลังกาย รวมทั้งดำเนินการ “โรงเรียนผู้สูงอายุ” เพื่อให้ผู้สูงอายุ พบปะสังสรรค์ ได้ความรู้ ออกกำลังกาย เข้าร่วมกิจกรรมทางศาสนาและวัฒนธรรม ข้อค้นพบดังกล่าว ชี้ให้เห็นว่า ภาครัฐและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีบทบาทผูกขาดการช่วยเหลือผู้สูงอายุ ในขณะที่ผลการศึกษาดำเนินการขององค์กรนอกเหนือภาครัฐอื่น ๆ ที่มีส่วนช่วยในการ สนับสนุนการดูแลผู้สูงอายุชี้ให้เห็นว่า กระจุกตัวอยู่ในเมืองใหญ่ และมีเพียงบางกลุ่มเท่านั้น ที่ได้รับประโยชน์ งานวิจัยนี้จึงมีข้อเสนอแนะว่า ให้รัฐเพิ่มบทบาทมากขึ้นในการดึงภาคเอกชนเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดบริการผู้สูงอายุ เน้นการบูรณาการเครือข่ายโดยมีองค์กรกลางเป็นผู้ประสานงานเครือข่ายผู้ให้บริการ ระดมทุน

จากการศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้องพบว่าพบว่าเป็นกลไกหลักที่จะเป็นกลไกสำคัญในการจัดสวัสดิการสังคมสำหรับผู้สูงอายุ คือองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และเครือข่ายในชุมชน เป็นรูปแบบการดำเนินการเพื่อช่วยลดความเปราะบางสำหรับผู้สูงอายุที่อยู่คนเดียวและยังมีสุขภาพแข็งแรงสามารถเข้าสังคมได้ นอกจากนี้พบว่าการมีระบบเพื่อนบ้านที่ดีจะเป็นกลไก ที่สำคัญที่จะช่วยเติมเต็มการดูแลในด้านต่างๆ ของผู้สูงอายุ และการที่ชุมชนมีผู้นำที่ดี ที่เห็นความสำคัญของการดูแลผู้สูงอายุในชุมชน จะทำให้ผู้สูงอายุมีสุขภาวะทางกาย และทางใจ

ที่ดี ซึ่งการรูปแบบของการจัดสวัสดิการสังคมของผู้สูงอายุในชุมชนจะต้องสอดคล้องกับบริบทของพื้นที่ และในปัจจุบันพบว่าจะมีความจำเป็นที่จะต้องนำด้านเทคโนโลยีและคิดค้นนวัตกรรม เพื่อมาหนุนเสริมรูปแบบการจัดสวัสดิการ เพื่อนำไปสู่การมีสวัสดิการสังคมของผู้สูงอายุโดยชุมชน เพื่อผู้สูงอายุในชุมชน เพื่อให้พวกเขาได้ดำเนินชีวิตอย่างมีคุณค่าและมีศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์จนวาระสุดท้ายของชีวิตในบ้านของเขา โดยภาครัฐและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีบทบาทช่วยเหลือผู้สูงอายุ ให้รัฐเพิ่มบทบาทมากขึ้นในการดึงภาคเอกชนเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดบริการผู้สูงอายุ เน้นการบูรณาการเครือข่าย โดยมีองค์กรกลางเป็นผู้ประสานงานเครือข่ายผู้ให้บริการ ระดมทุน เพื่อเกิดประโยชน์สูงสุดกับผู้สูงอายุ

รูปแบบของการศึกษา

การศึกษารูปแบบการจัดสวัสดิการสังคมของผู้สูงอายุ : กรณีศึกษา ตำบลบางขันแตก อำเภอเมืองสมุทรสงคราม จังหวัดสมุทรสงคราม เป็นการศึกษาเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยการศึกษาจากเอกสารและการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก (In - depth interview) ซึ่งแบบสัมภาษณ์แบ่งเป็น 2 แบบ คือ 1. แบบสัมภาษณ์ผู้บริหาร ผู้นำชุมชน และผู้มีส่วนในการจัดสวัสดิการสังคม 2. แบบสัมภาษณ์ผู้สูงอายุในชุมชน นอกจากนี้ ยังใช้วิธีการสังเกตโดยตรง (Direct Observation) โดยผู้วิจัยเป็นผู้สังเกตและใช้การศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้องประกอบ แหล่งข้อมูลประกอบด้วย เอกสารเกี่ยวกับการจัดสวัสดิการสังคม ขององค์การบริหารส่วนตำบลบางขันแตก ทั้ง 6 ด้าน ด้านสุขภาพและการรักษาพยาบาล ด้านรายได้และการมีงานทำ ด้านที่พักอาศัย ด้านนันทนาการ ด้านความมั่นคงทางสังคม ครอบครัว ผู้ดูแล และการคุ้มครอง ด้านการสร้างบริการทางสังคมและเครือข่ายการเกื้อหนุนศึกษาแผนพัฒนาท้องถิ่น ประจำปีพ.ศ. 2561 - 2564 องค์การบริหารส่วนตำบลบางขันแตก ผู้วิจัยรวบรวมข้อมูลสำคัญเพื่อใช้ในการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก โดยมีประเด็นศึกษา คือ รูปแบบการจัดสวัสดิการสังคมของผู้สูงอายุ ตามมาตรฐานกรมส่งเสริมการปกครองส่วนท้องถิ่นทั้ง 6 ด้าน ประกอบด้วยด้านสุขภาพและการรักษาพยาบาล ด้านรายได้และการมีงานทำ ด้านที่พักอาศัย ด้านนันทนาการ ด้านความมั่นคงทางสังคม ครอบครัว ผู้ดูแล และการคุ้มครอง ด้านการสร้างบริการทางสังคม

และเครือข่ายการเกื้อหนุน ประกอบด้วย 2 ส่วน ส่วนที่ 1 ผู้สูงอายุ คือ ผู้ที่อายุ 60 ปีขึ้นไป โดยเลือกจากตัวแทนผู้เข้าร่วมชมรมผู้สูงอายุของอนามัยเฉลิมพระเกียรติบางชั้นแตก ตำบลบางชั้นแตก อำเภอเมือง จังหวัดสมุทรสงคราม ส่วนที่ 2 ผู้บริหารขององค์การบริหารส่วนตำบลบางชั้นแตก ผู้นำชุมชน และผู้ที่มีส่วนในการจัดสวัสดิการสังคมของผู้สูงอายุในตำบลบางชั้นแตก อำเภอเมือง จังหวัดสมุทรสงคราม จำนวน 13 คน และข้อมูลจากการสังเกต

สรุปผลการศึกษา

รูปแบบการจัดสวัสดิการสังคมของผู้สูงอายุ ในพื้นที่ตำบลบางชั้นแตก อำเภอเมือง จังหวัดสมุทรสงคราม รูปแบบการจัดสวัสดิการสังคมของผู้สูงอายุในเขตพื้นที่ บางชั้นแตก อำเภอเมือง จังหวัดสมุทรสงคราม ผู้บริหาร ผู้นำชุมชน ผู้มีส่วนในการจัดสวัสดิการ บางชั้นแตก อำเภอเมือง จังหวัดสมุทรสงครามได้ให้ความสำคัญกับการจัดสวัสดิการสังคมของผู้สูงอายุตามมาตรฐานองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นทั้ง 6 ด้าน คือ **ด้านสุขภาพและการรักษาพยาบาล** มีการจัดบริการตรวจสุขภาพที่บ้าน บริการให้ความรู้แนะนำการดูแลสุขภาพที่ถูกวิธีให้กับผู้ดูแลผู้สูงอายุเช่นการจัดโครงการฝึกอบรมให้ผู้ที่ต้องดูแลผู้สูงอายุในครัวเรือน บริการตรวจสุขภาพประจำปี บริการให้คำแนะนำเกี่ยวกับสุขภาพและโรคร้ายไข้เจ็บเป็นรายบุคคล ประสานส่งต่อผู้สูงอายุเพื่อเข้ารับการรักษาที่โรงพยาบาลตามสิทธิการรักษา ด้านรายได้ การจัดสวัสดิการสังคมมุ่งเน้นการลดภาระค่าใช้จ่ายการลดค่าชื้อยาลดค่ารักษารวมไปถึงการได้รับเบี้ยยังชีพจัดสวัสดิการด้านราย การช่วยเหลือค่าครองชีพประจำวัน การช่วยเหลือด้านค่าโดยสารยานพาหนะตามความเหมาะสม ประสานให้ทุนประกอบอาชีพที่เหมาะสม **ด้านที่พักอาศัย** มีการประสานส่งต่อบ้านพักคนชรา ที่จัดให้แก่ผู้สูงอายุที่มีปัญหาทางด้านสุขภาพ ร่างกาย และอารมณ์ ผู้สูงอายุที่ประสบปัญหาทางการเงินหรือปัญหาอื่น ๆ อันเป็นเหตุจำเป็นที่ต้องแยกออกจากครอบครัว หรือผู้มีรายได้น้อย การจัดผู้ดูแลให้แก่ผู้สูงอายุที่อยู่คนเดียวหรือไร้ที่พึ่ง การจัดที่พักอาศัยและเครื่องนุ่งห่มให้ตามความจำเป็นอย่างทั่วถึง การประสานให้ความช่วยเหลือเงินในด้านการปรับสภาพที่อยู่อาศัยสำหรับผู้สูงอายุ **ด้านนันทนาการ**

มีการจัดตั้งชมรมผู้สูงอายุเพื่อเป็นศูนย์กลางข่าวสารแหล่งพบปะสังสรรค์ของผู้สูงอายุ รวมทั้งเพื่อเป็นการแลกเปลี่ยนประสบการณ์ เป็นศูนย์กลางในการจัดกิจกรรมในวันสำคัญ ทางศาสนา จัดทัศนศึกษาด้านศาสนา ด้านศิลปวัฒนธรรมและธรรมชาติ **ด้านความมั่นคงทางสังคมครอบครัวผู้ดูแลและการคุ้มครอง** มีการเปิดโอกาสในการศึกษาเรียนรู้และพัฒนาศักยภาพของตนเองอย่างต่อเนื่องเข้าถึงข้อมูลข่าวสารและบริการทางสังคม การสงเคราะห์การจัดการศพตามประเพณี บริการด้านสุขภาพอนามัย ภายภาพบำบัด สังคมสงเคราะห์ กิจกรรมเสริมรายได้ กิจกรรมเสริมความรู้ นันทนาการ และกิจกรรมด้านศาสนา บริการหน่วยเคลื่อนที่ที่เป็นบริการที่จัดให้แก่ผู้สูงอายุในชุมชนโดยการออกหน่วยเคลื่อนที่เยี่ยมเยียนให้คำแนะนำปรึกษาแก้ไขปัญหาบริการด้านสุขภาพอนามัยและบริการด้านข้อมูลข่าวสาร และมีการจัดให้มีกฎหมายและแนวปฏิบัติในการคุ้มครองและพิทักษ์สิทธิของผู้สูงอายุ **ด้านการสร้างบริการ และเครือข่ายการเกื้อหนุน** การจัดให้มีบริการเยี่ยมบ้าน ระบบดูแลผู้สูงอายุในชุมชน บริการชุมชนเคลื่อนที่ไปในพื้นที่ต่าง ๆ ระบบเฝ้าระวังเกื้อกูลและดูแลผู้สูงอายุโดยมีอาสาสมัครเป็นกลไกหลัก

ปัญหาอุปสรรคของการจัดสวัสดิการสังคมสำหรับผู้สูงอายุ ในเขตพื้นที่ตำบลบางขันแตก อำเภอเมือง จังหวัดสมุทรสงคราม ปัญหาหลักสำคัญ คือขาดบุคลากรและความร่วมมือของเพื่อนบ้านที่จะดูแลผู้สูงอายุในชุมชน การดูแลของอาสาสมัครไม่มีไม่ครอบคลุมทุกพื้นที่ และยังไม่มีการกำหนดรูปแบบในการดูแลที่สอดคล้องสถานการณ์ผู้สูงอายุที่เปลี่ยนแปลงไป โครงการฝึกอาชีพยังไม่มีความต่อเนื่องเท่าที่ควร เนื่องจากการได้รับงบประมาณอย่างจำกัด ในเรื่องของเงินกู้ประกอบอาชีพนั้น เมื่อกู้มาประกอบอาชีพเกิดการขาดทุนทำให้ไม่สามารถผ่อนชำระหนี้ได้ตามกำหนด ประเด็นเรื่องการจัดงานผู้สูงอายุในชุมชนยังน้อย การซ่อมแซมที่อยู่อาศัยสำหรับผู้สูงอายุงบประมาณที่ได้มีเพียงงบประมาณค่าวัสดุที่ใช้ก่อสร้าง ซึ่งในส่วนนี้มีข้อจำกัดที่ว่า การนำงบประมาณท้องถิ่นมาสมทบการปรับปรุงที่อยู่อาศัยของผู้สูงอายุไม่สามารถทำได้เนื่องจากไม่มีระเบียบรองรับในการจัดสวัสดิการสังคมให้กับผู้สูงอายุนั้นบุคลากรไม่เพียงพอ สถานีอนามัยทั้ง 2 แห่ง มีหน้าที่ ในการประสานงานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการนำนักวิชาการมาให้ความรู้

สภาพความเป็นอยู่และสถานการณ์ทางสังคมส่งผลให้ผู้สูงอายุเกิดภาวะซึมเศร้า ซึ่งในชุมชน ยังมีบุคคลากรด้านการดูแลและให้คำปรึกษาด้านสุขภาพจิตน้อย ทำสถานการณ์ปัญหาจึงนำหน้าแนวทางการแก้ไข ด้านความมั่นคงทางสังคม ครอบครัว ผู้ดูแล และการคุ้มครอง พบว่า การเปิดโอกาสในการศึกษาเรียนรู้และพัฒนาศักยภาพของผู้สูงอายุ หน่วยเคลื่อนที่เยี่ยมบ้านไม่ต่อเนื่อง การดูแลผู้สูงอายุยังเป็นเพียงการดูแลในครอบครัว และภายในญาติสนิทเป็นส่วนใหญ่ สำหรับครัวเรือนที่มีเด็กกับผู้สูงอายุอยู่กัน ที่มีความเสี่ยงในด้านต่างๆ สูง ซึ่งยังไม่มีแนวทางการดูแล หรือจัดสวัสดิการที่เหมาะสม และไม่มีหน่วยงานที่เป็นเครือข่ายในพื้นที่ ที่จะทำหน้าที่เป็น ศูนย์บริการเบ็ดเสร็จ เกี่ยวกับผู้สูงอายุ ยังเป็นการประสานทรัพยากรจากหลายหน่วย ซึ่งในบางครั้งมีปัญหาอุปสรรคในประเด็นการให้ความร่วมมือของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการจัดสวัสดิการของผู้สูงอายุ

แนวทางการพัฒนาการจัดสวัสดิการสังคมของผู้สูงอายุ ด้วยข้อจำกัดด้านระเบียบที่จะใช้งบประมาณ และความร่วมมือ ทักษะคติของผู้สูงอายุในชุมชน และความร่วมมือของคนในชุมชน และข้อจำกัดด้านบุคคลากร อยากเสนอแนวทางการพัฒนา โดยการสร้างเครือข่ายที่เข้มแข็ง คณะผู้บริหารมีการทำงานที่เป็นกระบวนการและดำเนินการให้องค์การบริหารส่วนจังหวัดจัดสรรงบประมาณมากให้เพียงพอกับการจัดกิจกรรมของชมรมผู้สูงอายุในตำบลและคณะผู้บริหารและผู้นำชุมชนควรให้ความสำคัญกับสถานที่ที่ใช้ในการดำเนินกิจกรรมทางด้านสุขภาพและการรักษาพยาบาลให้สะดวกและปลอดภัยต่อผู้สูงอายุที่เข้ามาใช้บริการ ทางผู้จัดสวัสดิการควรเปิดโอกาสในการเรียนรู้ อำนวยความสะดวกในการเดินทางไปตรวจสุขภาพประจำปี ควรมีการจัดตั้งศูนย์บริการสาธารณสุขสำหรับผู้สูงอายุ บริการตรวจสุขภาพที่บ้านอย่างต่อเนื่อง การจัดสวัสดิการแก่ผู้สูงอายุยากจนหรือไม่มีบ้าน การส่งเสริมการจัดตั้งกองทุน สวัสดิการผู้สูงอายุ การให้มีที่พักอาศัยแก่ผู้สูงอายุที่มีปัญหาสุขภาพ การจัดให้มีที่พักแก่ผู้รับการรักษาในสถานพยาบาล สร้างกิจกรรมการนันทนาการ การจัดทัศนศึกษาแก่ผู้สูงอายุการจัดให้มีพื้นที่เอนกประสงค์สำหรับผู้สูงอายุ และในการประชาสัมพันธ์ข่าวสารต่างๆ ควรให้ชัดเจนและแจ้งให้ชมรมผู้สูงอายุประชาสัมพันธ์แบบเป็นแผ่นพับหรือหนังสือเพื่อให้

ทั่วถึง และครอบคลุมสำหรับผู้ได้รับการจัดสวัสดิการผู้สูงอายุ เพิ่มงบประมาณสร้างศูนย์ดูแลผู้สูงอายุในชุมชน สถานที่พักพิง จ้างบุคลากรวิชาชีพเฉพาะในการดูแลผู้สูงอายุ ออกแบบรูปแบบการเตรียมตัวเข้าสู่วัยสูงอายุอย่างมีคุณภาพปรับกิจกรรมในชมรมผู้สูงอายุ ปรับกลุ่มเป้าหมาย (วัยที่จะเข้าสู่วัยสูงอายุ) ให้สอดคล้องกับสถานการณ์ปัญหาผู้สูงอายุปัจจุบัน เพิ่มรูปแบบการขับเคลื่อนการดูแลผู้สูงอายุในชุมชน โดยเด็กและเยาวชนเป็นแกนนำหลักในการร่วมจัดสวัสดิการ

อภิปรายผลการศึกษา

จากการศึกษาเรื่องรูปแบบการจัดสวัสดิการสังคมของผู้สูงอายุ : กรณีศึกษา ตำบลบางขันแตก อำเภอเมืองสมุทรสงคราม จังหวัดสมุทรสงคราม สามารถอภิปรายผลได้ดังนี้

ด้านบริการสุขภาพและการรักษาพยาบาล ระบุว่าผู้สูงอายุต้องการสวัสดิการด้านการดูแลสุขภาพมากที่สุด เนื่องจากเชื่อว่าหากสุขภาพดีคุณภาพชีวิตด้านอื่นๆ จะตามมา อาการของโรคบางโรคเป็นอุปสรรคในการดำรงชีวิตของผู้สูงอายุ จึงต้องการการดูแลญาติพี่น้องและคนในชุมชน ซึ่งสอดคล้องกับ ฌ์ฐพงษ์ คันธรส และอัมฤตา สารฉิมวงศ์ (2561) กล่าวว่า ผู้สูงอายุที่มีอายุตั้งแต่ 60 ปี ขึ้นไป มีการเปลี่ยนแปลงของร่างกายและจิตใจไปในทางที่เสื่อมลงมีบทบาททางสังคมและกิจกรรมทางอาชีพที่ลดลง มีบทบาทหน้าที่ทางสังคมที่เปลี่ยนแปลงไป เกิดจากการเปลี่ยนแปลงอารมณ์และความเจ็บป่วยที่มากขึ้น มีความต้องการทางด้านจิตใจ และมีความต้องการทางด้านจิตใจ และการเอาใจใส่ทั้งทางร่างกาย และจิตใจ รัฐจึงต้องการสวัสดิการการรักษาพยาบาลทั้งสุขภาพกายและสุขภาพจิตที่เหมาะสมกับผู้สูงอายุ ซึ่ง จากผลการศึกษา เรื่องปัญหาความต้องการและการมีส่วนร่วมของผู้สูงอายุในชนบท ของ ศิริวรรณ ศิริบุญ (2541) พบว่า ส่วนใหญ่ผู้สูงอายุจะขาดการเตรียมตัวเข้าวัยผู้สูงอายุ เพราะขาดความรู้และขาดทุนทรัพย์ ส่งผลให้ผู้สูงอายุที่ประสบปัญหาทางเศรษฐกิจ รู้สึกเหงาและว้าเหว และรอคอยการช่วยเหลือ ปัญหาสุขภาพ ดังนั้นผู้สูงอายุจึงมีความต้องการให้คนในชุมชนจัดกิจกรรม และส่งเสริมอาชีพที่เหมาะสม ตลอดจนการตรวจร่างกาย การออกกำลังกาย และการกายภาพบำบัด และยังคงสอดคล้อง

กับ สุมาลี สังข์ศรีและคณะ (2540) ได้กล่าวถึงปัญหาความต้องการและข้อเสนอด้านสุขภาพว่า ผู้สูงอายุมีปัญหาด้านสุขภาพ ทั้งกายและใจ และมีความเสี่ยงเนื่องจากมีข้อจำกัดในการเข้าถึงการรักษาพยาบาล ดังนั้นรัฐต้องให้ผู้สูงอายุเข้าถึงบริการด้านสุขภาพมากขึ้น และจะต้องใช้จ่ายงบประมาณเป็นเงินจำนวนมากในการดำเนินงาน ดังนั้นองค์กรด้านศาสนาและสังคมต้องมีส่วนช่วยรัฐในการจัดสวัสดิการ ซึ่งสอดคล้องกับประเด็นสุขภาพในพื้นที่ตำบลบางขันแตก

ด้านรายได้และการมีงานทำ การปลดเกษียณหรือออกจากงาน การปลดเกษียณหรือออกจากงาน ถือเป็นภาวะวิกฤตของชีวิต โดยเฉพาะในผู้สูงอายุที่เคยรับ ราชการหรือมีบทบาททางสังคม ทั้งนี้เพราะเกษียณอายุทำให้ผู้สูงอายุถูกแยกออกจากงาน เพื่อนร่วมงาน บทบาทและหน้าที่ในสังคมลดลง ตลอดจนเป็นการลดบทบาทการเป็นผู้นำ ผู้หาเลี้ยงครอบครัว ผู้สูงอายุจึงรู้สึก ด้้อยค่าในตนเอง มีการเข้าร่วมกิจกรรมในสังคมน้อยลง ขาดการพบปะติดต่อ พูดคุยแลกเปลี่ยนความคิดเห็น กับบุคคลอื่น และแยกตัวออกจากสังคม สวัสดิการด้านนี้จึงเป็นด้านสำคัญอีกด้านหนึ่ง ที่จะทำให้ผู้สูงอายุสามารถพึ่งตนเองได้ และรู้สึกมีคุณค่าในตัวเอง ซึ่ง ทักษณา สุภานุสร (2546) ได้จำแนกความต้องการของผู้สูงอายุออกเป็น 2 ประเภทคือ ความต้องการพื้นฐาน และความต้องการขั้นสูง สำหรับประเด็นการมีรายได้และมีงานทำอยู่ในความต้องการขั้นสูง ซึ่งเป็นความต้องการที่มีลักษณะเปลี่ยนแปลงง่ายสอดคล้องกับความ ต้องการทางด้านสังคม วัฒนธรรมและวิถีชีวิตของผู้สูงอายุ ที่เป็นผลมาจากการขัดเกลาของแบบแผนและบรรทัดฐานทางสังคม เช่น สังคมตะวันตกมีความต้องการมีงานที่เหมาะสมกับวัย มีรายได้ที่เพียงพอ ค่าใช้จ่าย มีที่พักอาศัย และมีบริการที่รัฐจัดให้ ส่วนสังคมตะวันออกต้องการได้รับการเอาใจใส่ดูแลจากครอบครัวและบุตรหลาน นอกจากนี้ ศศิพัฒน์ ยอดเพชร (2534) ได้แบ่งความต้องการของผู้สูงอายุออกเป็น 3 ประเภทคือ 1. ความต้องการทางกาย 2. ความต้องการทางสังคม 3. ความต้องการทางด้านเศรษฐกิจซึ่งด้านนี้ เป็นความต้องการของผู้สูงอายุที่ต้องการช่วยเหลือตนเอง เพื่อให้เกิดรายได้ในการเลี้ยงดูตนเอง สอดคล้องกับ ศรีทับทิม รัตน์โกศล (2527) กล่าวถึงประเด็นความต้องการด้านรายได้ของผู้สูงอายุว่า ความต้องการด้านการ

ประกันรายได้ โดยเฉพาะการประกันสังคมประเภทประกันชราภาพ เมื่อเข้าสู่วัยชราและเลิกประกอบอาชีพแล้ว จะได้รับบำนาญชราภาพเพื่อช่วยให้สามารถดำรงชีวิตอยู่ได้อย่างมีความสุขและมั่นคงปลอดภัยตามควรแก่อัตภาพในชั้นปลายชีวิต ไม่เป็นภาระแก่บุตรหลานและสังคม และยังกล่าวถึงความต้องการของผู้สูงอายุด้านเศรษฐกิจอีกด้วย ความต้องการด้านเศรษฐกิจ ต้องการได้รับการช่วยเหลือ ด้านการเงินจากบุตรหลานเพื่อ สละสมไว้ใช้จ่ายในภาวะที่ตนเองเจ็บป่วย ต้องการให้รัฐช่วยจัดหาอาชีพ เพื่อเป็นการเพิ่มพูนรายได้ ทั้งนี้เพื่อตน จะได้มีบทบาททางเศรษฐกิจ ช่วยให้ตนพ้นจากภาวะบีบคั้นของเศรษฐกิจในสถานการณ์ปัจจุบัน นอกจากนี้ ผลการศึกษาของ ศุทธิดา ชนวนัน และคณะ (2560) พบว่าผู้สูงอายุที่อาศัยอยู่กับหลานเท่านั้นมีความเปราะบางทางด้านเศรษฐกิจมากกว่าผู้สูงอายุในรูปแบบอื่น มีความต้องการอยากให้มีการส่งเสริมอาชีพสำหรับผู้สูงอายุในบ้าน เพราะโดยธรรมชาติของผู้สูงอายุ แล้วมักจะติดบ้าน ไม่ชอบออกไปไหน ดังนั้นถ้าสามารถทำงานที่บ้านได้ก็จะเป็นการสร้างรายได้โดยไม่ ต้องออกไปทำงานนอกบ้าน เนื่องจากรายได้หลักที่คาดหวังว่าจะได้รับจากบุตรที่ย้ายถิ่นไปทำงานไม่เพียงพอ หรือไม่ได้รับเงินส่งกลับเลย นอกจากนี้แล้วผู้สูงอายุที่อาศัยอยู่กับหลานเท่านั้นยังมีความต้องการให้ลูกของตนย้ายกลับมาเพื่อช่วยแบ่งเบาภาระในการดูแลหลาน และการอยู่กับพร้อมหน้า พร้อมตากี้จะมีผลต่อสภาพจิตใจของหลานที่ได้อยู่ใกล้ๆ กับบิดามารดาของตน ซึ่งจากงานวิจัยที่เกี่ยวข้องแสดงให้เห็นว่ามีความสอดคล้องกับผลการศึกษา กรณีการจัดสวัสดิการสำหรับผู้สูงอายุในตำบลบางขันแตก ที่ว่าผู้สูงอายุต้องการมีอาชีพและรายได้ เพื่อพึ่งพาตนเอง อยากให้ท้องถิ่นให้ความสำคัญกับการจัดบริการและกิจกรรมที่มีความเหมาะสมของกลุ่มเป้าหมาย เพื่อให้เกิดประโยชน์แก่ผู้สูงอายุอย่างแท้จริง

ด้านที่พักอาศัย ผู้สูงอายุเป็นกลุ่มประชากรที่มีจำนวนเพิ่มมากขึ้น ในขณะที่ประชากรวัยหนุ่มสาวมีสัดส่วนน้อยลง ทั้งนี้ ยังมีหน้าที่การงานอื่นที่ต้องรับผิดชอบ ทำให้ผู้สูงอายุต้องประสบกับปัญหาต่างๆ มากมาย ทั้งทางด้านสุขภาพ กาย สุขภาพจิต ปัญหาทางด้านสังคม ด้านเศรษฐกิจ และหนึ่งในนั้นคือปัญหาที่อยู่อาศัย ปัญหาดังกล่าวนอกจากกระทบ ต่อผู้สูงอายุโดยตรงแล้ว ยังส่งผลกระทบต่อชุมชนและสังคมในภาพรวมที่ต้องให้

การดูแลและให้สวัสดิการ ผู้สูงอายุในด้านต่างๆ ซึ่งสุพัตรา สุภาพ (2541) กล่าวถึงความต้องการด้านที่อยู่อาศัย ว่าเป็นความต้องการของผู้สูงอายุด้านที่อยู่อาศัย เช่น ความต้องการของผู้สูงอายุที่ต้องการจะอยู่ในบ้านของตน บ้านของบุตรหลาน ญาติพี่น้อง และสถานสงเคราะห์ทั้ง ภาครัฐและเอกชน ซึ่งความต้องการดังกล่าวซึ่งความมีการสนับสนุนจากทุกภาคส่วน ไม่ว่าจะเป็น ครอบครั้ว หน่วยงานภาครัฐและเอกชน ควรให้ความสำคัญกับการจัดบริการและกิจกรรมที่มีความเหมาะสม ของกลุ่มเป้าหมายเพื่อให้เกิดประโยชน์แก่ผู้สูงอายุอย่างแท้จริง

ด้านนันทนาการ หากจะกล่าวถึงการจัดสวัสดิการด้านนันทนาการ พฤติกรรมผู้สูงอายุที่เข้าร่วมกิจกรรมที่องค์การบริหารส่วนตำบลจัดให้จะมีความแตกต่างกัน จะมีกลุ่มที่เข้าร่วมและไม่เข้าร่วม สาเหตุมาจากทัศนคติต่อตนเองและสังคมที่แตกต่างกัน สอดคล้องกับ ทฤษฎีทางจิตวิทยา คือทฤษฎีบุคลิกภาพ (Personality Theory) ทฤษฎีนี้ได้กล่าวว่า ผู้สูงอายุจะมีความสุขหรือ มีความทุกข์นั้นขึ้นอยู่กับภูมิหลัง และการพัฒนาด้านจิตใจของผู้ นั้น ถ้าผู้สูงอายุเติบโตขึ้นมาด้วยความ มั่นคงอบอุ่น มีความรักแบบถ้อยที่ถ้อยอาศัย เห็นความสำคัญของคนอื่น รักคนอื่น และทำงานร่วมกับผู้อื่น ได้เป็นอย่างดี ก็จะเป็นผู้สูงอายุที่ค่อนข้างมีความสุข สามารถอยู่กับลูกหลานหรือผู้อื่นได้โดยไม่ต้อง มีความเดือดร้อน แต่ในทางกลับกันถ้าผู้สูงอายุที่เติบโตมาในลักษณะที่ร่วมมือกับใครไม่เป็น ไม่อยากช่วยเหลือผู้ใด จิตใจคับแคบ ผู้สูงอายุผู้นั้นก็มักจะเป็นผู้ที่ไม่ค่อยมีความสุข และ ทฤษฎีความปราดเปรื่อง (Intelligence Theory) ทฤษฎีนี้เชื่อว่า ผู้สูงอายุที่ยัง ปราดเปรื่อง และคงความเป็นปราชญ์อยู่ได้ก็ด้วยความเป็นผู้ที่มีความสนใจเรื่องต่าง อยู่เสมอ มีการค้นคว้าและพยายามที่จะเรียนรู้อยู่ตลอดเวลา ผู้ที่จะมีลักษณะเช่นนี้ได้จะต้องเป็นผู้ที่มีสุขภาพดีและมีฐานะทางเศรษฐกิจดี พอเป็นเครื่องเกื้อหนุน และทฤษฎีที่จะนำมาอธิบายการจัดกิจกรรมชมรมผู้สูงอายุคือ ทฤษฎีกิจกรรม (Activity Theory) ผู้สูงอายุที่มีกิจกรรมอยู่เสมอๆ จะมีบุคลิกที่ กระฉับกระเฉงและมีการกิจอย่างสมูเสมอ จะทำให้มีความพึงพอใจในชีวิตและการปรับตัวได้ดีกว่าผู้สูงอายุที่ ปราศจากกิจกรรมหรือบทบาทหน้าที่ใด ๆ มีภาพพจน์เกี่ยวกับตนเองในด้านบวก และชอบในการเข้าร่วม กิจกรรมของผู้สูงอายุยังเป็นการทดแทนบทบาท

ที่เสียไปจากการที่ต้องเป็นเป้าหมาย และการเกษียณอายุจาก การปฏิบัติงาน ซึ่งผู้สูงอายุ จะมีความสุขได้ ควรต้องมีบทบาททางสังคมหรือกิจกรรมทางสังคมตามสมควร เช่น มีงานอดิเรกทำ หรือการเป็นสมาชิกกลุ่ม สมาคม ชมรม เป็นต้น ซึ่งหากผู้จัดสวัสดิการต้องมีการสำรวจความต้องการของผู้สูงอายุเกี่ยวกับการเข้าร่วมกิจกรรมในชุมชน ก็จะสามารถออกแบบกิจกรรมที่เหมาะสมกับผู้ที่เข้าสู่วัยสูงอายุ และผู้สูงอายุเอง ซึ่งการที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นดำเนินการอยู่นั้นเป็นสิ่งที่ตอบสนองความต้องการของผู้สูงอายุได้ในระดับหนึ่ง ที่มีการให้ผู้สูงอายุหรือประชาชนทั่วไปร่วมกันเสนอโครงการที่ต้องการจะทำเพื่อขอสนับสนุนงบประมาณ แต่ยังมีข้อจำกัดคือ อาจจะไม่ครอบคลุมถึงกลุ่มผู้สูงอายุที่ติดบ้าน

ด้านความมั่นคงทางสังคม ครอบครัว ผู้ดูแล การคุ้มครอง ในชุมชนมีผู้สูงอายุที่อาศัยเพียงลำพังมีแนวโน้มสูงขึ้น กรณีไม่มีญาติพี่น้องดูแลจะส่งผลกระทบต่อความรู้สึกมั่นคงของผู้สูงอายุ ทั้งทางจิตใจ และทางร่างกาย ซึ่งในประเด็นนี้ชุมชนพึงเผชิญกับปัญหาผู้สูงอายุมีอาการเจ็บป่วยและอาศัยอยู่คนเดียวมากขึ้นในช่วงปีที่ผ่านมา ข้อมูลจากผู้อำนวยการศูนย์บริการสุขภาพประจำตำบลทั้งสองแห่งให้ข้อมูลไปในทิศทางเดียวกันว่า ทีมอาสาสมัครสาธารณสุขประจำตำบลต้องให้บริการกับผู้สูงอายุกลุ่มดังกล่าวมากขึ้น ซึ่งบางรายญาติขาดศักยภาพในการดูแล ทำให้ต้องส่งต่อผู้สูงอายุไปนอกชุมชน คือไปรับการสงเคราะห์ที่สถานสงเคราะห์ซึ่งอยู่นอกพื้นที่ชุมชน ส่งผลต่อสภาพจิตใจของผู้สูงอายุเอง ซึ่งข้อเสนอของผู้มีส่วนในการจัดสวัสดิการสังคมเสนอให้มีงบประมาณ สร้างศูนย์ดูแลผู้สูงอายุประจำชุมชน เพื่อให้ผู้สูงอายุได้รับการดูแลและใช้ชีวิตในช่วงสุดท้ายของชีวิตอยู่กับชุมชนบ้านเกิด ซึ่งสอดคล้องกับ การศึกษาของศุทธิดา ชวนวัน และคณะ (2561) ศึกษาเรื่อง การดูแลผู้สูงอายุในครัวเรือนซึ่งมีรูปแบบการอยู่อาศัยที่หลากหลายในสังคมไทย เพื่อประเมินความเข้มแข็งและความต้องการสนับสนุนครัวเรือน พบว่า ในภาพรวมของประเทศผู้สูงอายุในปี 2557 อาศัยอยู่ในครัวเรือนเปราะบาง ร้อยละ 38 ของประชากรสูงอายุทั้งหมด การศึกษาในเรื่องการดูแลผู้สูงอายุในครัวเรือนเปราะบาง ทำให้ได้ข้อค้นพบว่า ผู้สูงอายุในครัวเรือนต่อบางทุกรูปแบบ จะมีวิธีการจัดการในการดูแลตนเองทั้งด้านร่างกายจิตใจเศรษฐกิจและสังคม ที่แตกต่างกัน แม้ว่าผู้สูงอายุในครัวเรือนเปราะบาง อาจถูกมองว่าเป็นกลุ่มเสี่ยง ในการขาดการ

ดูแลในด้านต่างๆ ผลการศึกษาพบว่า รูปแบบการอยู่อาศัยของผู้สูงอายุ ไม่ได้เป็นตัวกำหนด ที่ทำให้ผู้สูงอายุมีความเปราะบาง ปัจจัยภายนอกต่างๆ ที่เข้ามามีส่วนสำคัญ ทำให้ครัวเรือน ผู้สูงอายุเกิดความเปราะบาง ได้แก่ การมีภาวะเจ็บป่วย ความยากจน ความพิการ สิ่งแวดล้อม การคมนาคมขนส่ง โดยเฉพาะอย่างยิ่งความสัมพันธ์ในครัวเรือน ที่ส่งผลโดยตรงต่อการดูแล ผู้สูงอายุในครัวเรือน ผู้สูงอายุในครัวเรือนเปราะบางที่ไม่มีลูกหลานอาศัยอยู่ในบริเวณใกล้เคียง เป็นกลุ่มที่ควรได้รับการดูแลเป็นพิเศษ เพราะไม่มีผู้ดูแลในครอบครัว “การมีระบบเพื่อนบ้าน” เป็น “จิ๊กซอว์” ที่สำคัญที่จะช่วยเติมเต็มการดูแลในด้านต่างๆ ของผู้สูงอายุ และการที่ชุมชนมี ผู้นำที่ดี ที่เห็นความสำคัญของการดูแลผู้สูงอายุในชุมชน จะทำให้ผู้สูงอายุมีสุขภาพทางกาย และทางใจที่ดี

ด้านการสร้างบริการและเครือข่ายเกื้อหนุน การจัดสวัสดิการไม่สามารถ ทำให้สำเร็จลุล่วงโดยหน่วยงานเดียวได้จะต้องอาศัยความร่วมมือจากหลายภาคส่วนใน การบูรณาการขับเคลื่อนเรื่องกัน เพราะในบางครั้งหน่วยงานจะมีข้อจำกัดเรื่องระเบียบและ งบประมาณ การมีเครือข่ายจะช่วยลดข้อจำกัดและสามารถทำให้การดำเนินงานมี ประสิทธิภาพ และเกิดประโยชน์สูงสุดกับผู้สูงอายุต่อไป ซึ่งสอดคล้องกับผลการศึกษา ของ อีรณงค์ สกุศลศรี และคณะ (2561) พบว่า ผลการศึกษาจากการวิเคราะห์เอกสาร พบว่า ใน ต่างประเทศได้จัดระบบสนับสนุนการดูแลผู้สูงอายุ ที่ครบทุกด้านของการดำเนินชีวิต โดย การให้ชุมชนและครอบครัวมีส่วนร่วมในการดูแล โดยระบบการสนับสนุนดังกล่าว เป็น ความร่วมมือกันกับทุกภาคส่วน ท่ามกลางสถานการณ์ที่ผู้สูงอายุมีจำนวนมากขึ้นมีการ สนับสนุนให้ ผู้สูงอายุได้ใช้ชีวิตอย่างมีคุณภาพทั้งที่บ้านและในชุมชน (aging at home และ aging in place) ด้วยการ จัดส่งบริการช่วยเหลืออย่างทั่วถึง โดยรัฐเป็นผู้อำนวยความสะดวก ให้เกิดความร่วมมือ พร้อมสนับสนุนงบประมาณไป ให้ภาคส่วนอื่น ๆ แทนการดำเนินการเอง เช่น การทำสัญญาแบบเหมาช่วง เพื่อการบริการที่ทั่วถึงผู้สูงอายุ ทุกคนที่ต้องการใช้บริการ เช่น บริการอาหาร บริการรถรับส่ง ไปธุระเป็นเพื่อน ฯลฯ และอีกวิธีการหนึ่ง สำหรับกลุ่ม ประชากรสูงอายุที่เป็นกลุ่มเสี่ยง เพื่อเป็นการป้องกันและช่วยเหลือ คือ การใช้กลไกทาง การเงินที่เรียกว่า ข้อตกลงว่าด้วยการทำโครงการที่ส่งผลกระทบต่อสังคม (social impact

bond) หรือ การจ่ายตอบแทนเมื่อโครงการประสบผลสำเร็จ การศึกษาความต้องการของ ผู้สูงอายุและครอบครัวในชุมชนชนบทในจังหวัดเชียงใหม่ พบว่า ผู้สูงอายุได้รับการดูแล จากลูกหลานหรือพี่น้องเป็นหลัก ในเรื่องการจัดหาอาหาร ซักผ้า ทำความสะอาดบ้าน และ ใช้เบี้ยยังชีพผู้สูงอายุและเบี้ยผู้พิการ (กรณีร่างกายบางส่วนใช้การไม่ได้) ชื่อของกินของใช้ แต่ไม่ เพียงพอ สำหรับการรักษาพยาบาลและการดูแลสุขภาพกายใจ และสังคม ทางองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ร่วมกับหน่วยงานด้านสาธารณสุขในพื้นที่จัดให้มีการดูแล รักษาให้ที่บ้าน จัดตั้งศูนย์ฟื้นฟูร่างกาย เพื่อให้ ผู้สูงอายุได้ทำกายภาพบำบัดและออกกำลังกาย รวมทั้งดำเนินการ “โรงเรียนผู้สูงอายุ” เพื่อให้ผู้สูงอายุ พบปะสังสรรค์ ได้ความรู้ ออก กำลังกาย เข้าร่วมกิจกรรมทางศาสนาและวัฒนธรรม ข้อค้นพบดังกล่าว ชี้ให้เห็นว่า ภาครัฐ และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีบทบาทผูกขาดการช่วยเหลือผู้สูงอายุ ในขณะที่ผล การศึกษาการดำเนินการขององค์กรนอกเหนือภาครัฐอื่น ๆ ที่มีส่วนช่วยในการ สนับสนุน การดูแลผู้สูงอายุชี้ให้เห็นว่า กระจุกตัวอยู่ในเมืองใหญ่ และมีเพียงบางกลุ่มเท่านั้น ที่ได้รับ ประโยชน์ งานวิจัยนี้จึงมีข้อเสนอแนะว่า ให้รัฐเพิ่มบทบาทมากขึ้นในการดึงภาคเอกชนเข้า มามีส่วนร่วมใน การจัดบริการผู้สูงอายุ โดยมีองค์กรกลางเป็นผู้ประสานงานเครือข่ายผู้ ให้บริการ ระดมทุน ให้ทุนดำเนินโครงการหรือจ่ายค่าตอบแทนเมื่อโครงการประสบ ผลสำเร็จ และในขณะเดียวกันควรออกมาตรการ สนับสนุนการประกอบธุรกิจขนาดกลาง และเล็กที่ให้บริการที่ส่งตรงถึงบ้านผู้สูงอายุ ซึ่งข้อเสนอแนะเป็นไปในทิศทางเดียวกันกับ การศึกษารูปแบบการจัดสวัสดิการของผู้สูงอายุในตำบลบางชั้นแตกที่เห็นความสำคัญของ การจัดสวัสดิการที่เน้นการบูรณาการเครือข่าย

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1. รัฐบาลกลางจัดสรรงบประมาณเพื่อจัดตั้งศูนย์ดูแลผู้สูงอายุแบบครบวงจรในชุมชน
2. มีโครงการเตรียมความพร้อมวันทำงานที่ก้าวเข้าสู่สูงวัยสูงอายุโดยมีแนวทางการปฏิบัติที่เป็นรูปธรรม โดยมีแผนที่ชัดเจน และสนับสนุนการพัฒนาคนทุกช่วงวัยโดย เปิดโอกาสให้ทุกภาคส่วนมีส่วนร่วม

ข้อเสนอระดับปฏิบัติ

1. องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ควรรกรการจัดตั้งโรงเรียนผู้สูงอายุรวมทั้ง โดยกำหนดในแผนยุทธศาสตร์ หรือแผนพัฒนาตำบลเพื่อให้เกิดความต่อเนื่องและเกิดความ ยั่งยืนในการดำเนินการ ในโรงเรียนผู้สูงอายุ
2. ส่งเสริมให้เกิดกองทุนผู้สูงอายุและสนับสนุนการจ้างงานผู้สูงอายุในชุมชน เพื่อสนับสนุนการพึ่งพาตนเอง
3. เพิ่มกิจกรรมเกี่ยวกับการเตรียมความพร้อม ในด้านสุขภาพกายและสุขภาพจิต ให้กับวัยที่กำลังเข้าสู่วัยสูงอายุ เพื่อจะได้เป็นผู้สูงวัยที่มีคุณภาพ
4. เพิ่มกิจกรรมในศูนย์เด็กเล็กให้ตระหนักถึงความสำคัญของการดูแลผู้สูงอายุ เพิ่ม กิจกรรมระหว่างผู้สูงอายุกับบุตรหลาน เพื่อลดช่องว่างระหว่างวัย

บรรณานุกรม

- กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์. (2546). พระราชบัญญัติส่งเสริมการ จัดสวัสดิการสังคม พ.ศ. 2546. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ห้างหุ้นส่วนจำกัดเทพ เพ็ญวานิสย์.
- กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์.(2548).พระราชบัญญัติผู้สูงอายุ พ.ศ. 2546 (พิมพ์ครั้งที่ 4). กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์เจ เอส การพิมพ์
- ชมพูนุท พรหมภักดี. (2556). การเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุของประเทศไทย. ค้นวันที่ 10 กรกฎาคม 2563จาก [http://www”thaiseniormarket.com/artical-detail/457](http://www.thaiseniormarket.com/artical-detail/457)
- ชูศักดิ์ เวชแพทย์. (2538). สรีรวิทยา 2. กรุงเทพมหานคร: ศุภนิชการพิมพ์.
- ณัฐพงษ์ คันธรส และ อัมฤตา สารฉิวงค์. (2561). การพัฒนาหลักสูตรโรงเรียนผู้สูงอายุนำ ร่องเพื่อส่งเสริมสุขภาวะอย่างมี ส่วนร่วมของผู้สูงอายุในเขตเทศบาลตำบลเสริมงาม อำเภอสว่างงาม จังหวัดลำปาง.กรุงเทพมหานคร : มหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง และ สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ (สสส.).

เต็มศักดิ์ คทวณิช. (2550). จิตวิทยาทั่วไป. กรุงเทพมหานคร: ซีเอ็ดยูเคชั่น.

ธีรณรงค์ สกกุลศรี และคณะ (2560). ระบบสนับสนุนผู้สูงอายุแบบบูรณาการ: การมีส่วนร่วมของภาคเอกชนและกิจการเพื่อสังคม. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย.

บุญยวีร์ สุมาตกมลพันธ์ และคณะ (2555) การจัดบริการสวัสดิการสังคมสำหรับผู้สูงอายุในระดับตำบลอย่างมีส่วนร่วม. นครปฐม : สำนักงานส่งเสริมและสนับสนุนวิชาการ.

ปราโมทย์ ประสาทกุล. (2556). สถานการณ์ผู้สูงอายุแนวโน้ม และผลกระทบจากการเข้าสู่ประชาคมอาเซียน. เอกสารการนำเสนองานสัมมนา ณ โรงแรมมราเคิล แกรนด์ คอนเวนชั่น วันที่ 12 ธันวาคม 2556 [ออนไลน์]

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2540). แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 พ.ศ. 2560 – 2564. ค้นเมื่อวันที่ 5 กันยายน 2563 จาก <http://nesdb.go.th/Default.aspx>

พรอนันต์ กิตติมั่นคง. (2547). การศึกษาความต้องการสวัสดิการสังคมของผู้สูงอายุในจังหวัด นครราชสีมา. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาสังคมศาสตร์เพื่อการพัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา.

พัชรินทร์ กิรติวินิจกุล นิตยา ทวีชีพ และวรภัทร จัตูชัย. (2556). การมีส่วนร่วมของชุมชนต่อการพัฒนาอาชีพเพื่อสร้างรายได้สำหรับผู้สูงอายุในเทศบาลตำบลหัวทะเลอำเภอเมือง จังหวัดนครราชสีมา. วิทยานิพนธ์วิทยาการจัดการมหาบัณฑิตบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนดุสิต.

พิทักษณา สุภานุสร. (2546). กลไกทางวัฒนธรรมในการช่วยเหลือผู้สูงอายุของชุมชน บ.ท. ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

ภาณุ อุดกลิ่น. (2556). ทฤษฎีการสูงอายุ. อุดรธานี: วิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนี.

มฤดี ศรีสุข. (2545). การบริหารงานสวัสดิการผู้สูงอายุขององค์การบริหารส่วนตำบลใน
เขตจังหวัดชลบุรี. วิทยานิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต บัณฑิตวิทยาลัย ภา
วิทยาลัยบูรพา.

ยรรยงค์ มณีวงษ์. (2554). ภาวะสูงอายุ. ค้นเมื่อ 5 สิงหาคม 2563. จาก
<http://sasijommie.blogspot.com/2010/09/blog-post.html>

ยุวดี กฤษวัฒนากรณ.(2537). การสนับสนุนทางสังคมของครอบครัวที่มีต่อผู้สูงอายุในเคหะ
ชุมชนทุ่งสองห้อง. วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต คณะสังคมสงเคราะห์ศาสตร์
มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

ระพีพรรณ คำหอม. (2545). สวัสดิการสังคมกับสังคมไทย. กรุงเทพมหานคร : บริษัท
อาร์ยัน มีเดียจำกัด

รัตยา พัฒนรักษา. (2549) ความพร้อมในการจัดสวัสดิการผู้สูงอายุของชุมชน : ศึกษาเฉพาะ
กรณีชุมชนบ้านนาหว้า อำเภอจะนะ จังหวัดสงขลา. กรุงเทพมหานคร :
มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

วิทยาลัยประชากรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. (2550). นโยบายและมาตรการ
สำหรับผู้สูงอายุระยะยาว พ.ศ.2535-2554. ค้นเมื่อ 20 กรกฎาคม 2563. จาก
www.chula.ac.th/college/cps/thai/nop7/Again/social2.html.

ศศิพัฒน์ ยอดเพชร. (2534). แนวทางการจัดบริการสวัสดิการสำหรับผู้สูงอายุ.
กรุงเทพมหานคร : สถาบันไทยคดีศึกษา มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

ศศิพัฒน์ ยอดเพชร. (2544). สวัสดิการผู้สูงอายุ. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ศิริวรรณ ศิริบุญ และคณะ. (2541). ประเมินโครงการนำร่องการจัดตั้งศูนย์บริการทาง
สังคมสำหรับผู้สูงอายุ (ระยะเวลาภายหลังการจัดตั้งศูนย์บริการทางสังคมสำหรับ

ผู้สูงอายุ) ผลการศึกษาจากข้อมูลเชิงปริมาณและข้อมูลเชิงคุณภาพ.
กรุงเทพมหานคร: สถาบันประชากรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ศุทธิดา ชนวนวัน และคณะ (2560). การดูแลผู้สูงอายุในครัวเรือนซึ่งมีรูปแบบการอยู่อาศัย
ที่หลากหลายในสังคมไทย เพื่อประเมินความเข้มแข็งและความต้องการสนับสนุน
ของครัวเรือน. กรุงเทพมหานคร: สถาบันวิจัยประชากรและสังคม
มหาวิทยาลัยมหิดล.

สถาบันวิจัยประชากรและสังคม มหาวิทยาลัยมหิดล. (2559). สถานการณ์ผู้สูงอายุไทย
พ.ศ. 2559. นครปฐม: บริษัท พรินเทอรี จำกัด.

สมประสงค์ พันธุ์ประยูร. (2538). การปฏิบัติตนเมื่อเข้าสู่วัยชราของชาวชนบท.
วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.

สมศักดิ์ ศรีสันติสุข. (2539). สังคมวิทยาภาวะผู้สูงอายุ: ความเป็นจริงและการคาดการณ์
ในสังคมไทย. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

สมศักดิ์ ศรีสันติสุข. (2550). สังคมวิทยาชนบท : แนวคิดทางทฤษฎีและแนวโน้มในสังคม.
กรุงเทพมหานคร : เอ็กซ์เปอร์เน็ท.

สมศักดิ์ ศรีสันติสุข. (2551). การศึกษาสังคมและวัฒนธรรม. ขอนแก่น:
มหาวิทยาลัยขอนแก่น.

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (2560). แผนพัฒนาเศรษฐกิจ
และสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 คั่นเมื่อ 2 สิงหาคม 2563. จาก

https://www.nesdc.go.th/ewt_dl_link.php?nid=6422

สำนักงานสถิติแห่งชาติ. (2549). ผู้สูงอายุกับการทำงาน. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานสถิติ
พยากรณ์. สำนักส่งเสริมสวัสดิภาพและพิทักษ์เด็ก เยาวชน ผู้ด้อยโอกาส คนพิการ
และผู้สูงอายุ.

สุพัตรา สุภาพ. (2541). สังคมวิทยา. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ไทยวัฒนาพานิชจำกัด

สุมาลี สังข์ศรีและคณะ. (2540). การศึกษาความต้องการและแนวทางการจัดการศึกษาทางไกลแก่ผู้สูงอายุ.นนทบุรี: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.

สุดา ศีลากุล. (2548). การจัดสวัสดิการสำหรับผู้สูงอายุของเทศบาลในจังหวัดนนทบุรี. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

สุรกุล เจนอบรม. (2557). วิสัยทัศน์ผู้สูงอายุและการศึกษานอกระบบสำหรับผู้สูงอายุไทย. กรุงเทพมหานคร: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

เอกพิชญ์ ชินะขำย. (2557). “ความพร้อมของชุมชนในการรองรับชุมชนผู้สูงอายุในพื้นที่เทศบาลตำบลลงเหนือ อำเภอดอยสะเก็ด จังหวัดเชียงใหม่.” ในเอกสารสืบเนื่องการประชุมวิชาการ (Proceeding), 202 – 207. การนำเสนอผลงานวิจัยระดับชาติและนานาชาติ “การพัฒนาชนบทที่ยั่งยืนครั้งที่ 4” มหาวิทยาลัยขอนแก่น 11-13 มิถุนายน 2557 ขอนแก่น: มหาวิทยาลัยขอนแก่น.

อภิญา เวชชัย. (2544). การศึกษาโครงการกองทุนส่งเสริมสวัสดิการผู้สูงอายุและครอบครัวในชุมชน โครงการเป็ยั้งชีพ. กรุงเทพฯ : สถาบันวิจัยระบบสาธารณสุข กระทรวงสาธารณสุข.

อมริสา ตันสถิตย์. (2545). การศึกษาปัญหาและความต้องการบริการสวัสดิการสังคมของผู้สูงอายุชุมชนหมู่ 16 เขตสะพานสูง กรุงเทพมหานคร กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

องค์การอนามัยโลก. (2010). ความหมายของผู้สูงอายุ. ค้นเมื่อ 4 สิงหาคม 2563. จาก <http://haamor..com/th>,